

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของสันป่าตอง : ศึกษาความเปลี่ยนแปลงของพ่อค้าคนกลางที่รับซื้อผลผลิตทางการเกษตรและความสัมพันธ์ระหว่างพ่อค้าคนกลางๆ กับเกษตรกร (พ.ศ. 2500 - 2538)

ชื่อผู้เขียน กัลยารัตน์ วงศ์เรือไชย

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ :

อาจารย์ สายชล สัตยานุรักษ์	ประธานกรรมการ
ศาสตราจารย์ ดร. นิธิ เอียวศรีวงศ์	กรรมการ
อาจารย์ อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์	กรรมการ

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของสันป่าตอง โดยเน้นความเปลี่ยนแปลงของพ่อค้าคนกลางที่รับซื้อผลผลิตทางการเกษตร และความสัมพันธ์ระหว่างพ่อค้าคนกลางๆ กับเกษตรกร ตั้งแต่ พ.ศ. 2500 - 2538

การผลิตเชิงพาณิชย์ในสันป่าตองขยายตัวขึ้นเรื่อย ๆ ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง และขยายตัวอย่างรวดเร็วนับตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2514 เมื่อมีการปลูกข้าวพันธุ์ ก.ข. และถั่วเหลืองพันธุ์ส่ง เสริมอย่างกว้างขวาง เกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกพืชเศรษฐกิจนอกฤดูทำนา และปลูกข้าวเหนียวในฤดูมาปี เพื่อการบริคคของครอบครัว แต่มีเกษตรกรจำนวนหนึ่งซึ่งเป็นชาวนาจน ไม่สามารถปรับตัวในภาคเกษตรได้ จึงใช้เครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีอยู่เป็น เครื่องมือในการระดมทุน และระดมแรงงานเพื่อประกอบการค้า โดยรวมกลุ่มกันออกไปรับซื้อผลผลิตทางการเกษตรไปขายเพื่อให้มีรายได้มาเลี้ยงครอบครัว ยิ่งการผลิตสินค้าเกษตรและตลาดขยายตัวมากขึ้นเพียงใด การขยายตัวของพ่อค้าคนกลางๆ ที่มาจากกลุ่มชาวบ้านยากจนก็ยิ่งทวีขึ้นเป็นเงาตามตัว โดยชาวบ้านที่ปรับตัวเป็นพ่อค้าๆ ในรุ่นต่อมามีก็จะอาศัยความสัมพันธ์ทางเครือญาติกับพ่อค้าๆ รุ่นแรก ๆ ในการเข้ามาสู่เครือข่ายทางการค้า

จนกระทั่งถึงปี พ.ศ. 2529 ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อค้าคนกลางที่รับซื้อผลผลิตทางการเกษตรกับเกษตรกร แม้จะมีลักษณะ เป็นความสัมพันธ์เชิงพาณิชย์ที่ต่างฝ่ายต่างก็คำนึงถึงรายได้ที่ตน

จะได้รับจากการ ซื้อ-ขาย แต่ความสัมพันธ์เชิงพาณิชย์ดังกล่าวก็เกิดขึ้นท่ามกลางความสัมพันธ์ในฐานคนรู้จักคุ้นเคยกันมาก่อน มีความซื่อสัตย์และไว้วางใจต่อกัน และคำนึงถึงบุญคุณ หรือน้ำใจที่เคยมีต่อกันอยู่ไม่น้อย ความสัมพันธ์เช่นนี้ดำรงอยู่ ตั้งแต่ช่วงที่ชาวบ้านยังใช้ทุนในการผลิตไม่มากนัก ส่วนพ่อค้าคนกลางๆ ก็ยังมีจำนวนน้อย และยังไม่ได้มุ่งทำการค้าเพื่อสะสมทุนอย่างจริงจัง แต่มุ่งให้มีรายได้อีกมาเลี้ยงครอบครัวมากกว่า จนถึงระยะหลังเมื่อชาวบ้านเริ่มต้องลงทุนในการผลิตเพิ่มขึ้น และพ่อค้าคนกลางๆ เริ่มสะสมทุนเพราะจำเป็นต้องลงทุนด้วยยานพาหนะในการขนส่งเพื่อตอบสนองต่อปริมาณผลผลิตและตลาดที่ขยายตัวขึ้น ทั้งสองฝ่ายจึงต้องคิดคำนวณในเรื่องของกำไร-ขาดทุน อย่างจริงจังมากขึ้น แต่เนื่องจากชาวบ้านต้องการลดความเสี่ยงในความสัมพันธ์กับตลาด ในขณะที่พ่อค้าๆ มีจำนวนมากขึ้นจึงต้องประสบกับภาวะการแข่งขันที่รุนแรง ทั้งเกษตรกรและพ่อค้าคนกลางๆ จึงพยายามผูกมัดใจซึ่งกันและกันเอาไว้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ทั้งนี้ก็เพื่อจะติดต่อกับซื้อขายกันในระยะยาว

หลังปี พ.ศ. 2529 ผลผลิตทางการเกษตรในลุ่มน้ำต้องลดลงมาก เนื่องจากชาวบ้านประสบปัญหาเรื่องน้ำ และ แรงงานในการเพาะปลูก และชาวบ้านจำนวนมากขายที่ดินแก่บริษัทธุรกิจอาหารริมทรัพย์ ในช่วงเวลานี้มีโรงงานของบริษัทแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรขนาดใหญ่เข้ามาตั้งในพื้นที่ลุ่มน้ำหลายแห่ง ชาวบ้านจำนวนหนึ่งหันไปเป็นลูกไร่ผลิตสินค้าเกษตรที่เป็นวัตถุดิบของโรงงาน โดยขายให้แก่กลุ่มพ่อค้าหน้าหน้าที่เป็นผู้รับโควตาจากบริษัท พ่อค้าหน้าเหล่านี้พยายามสร้างความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์กับเกษตรกร เพื่อเป็นหลักประกันว่า จะได้ผลผลิตที่ตนต้องการทั้งปริมาณและคุณภาพ ส่วนพ่อค้าๆ รายย่อยที่รับซื้อผลผลิตทางการเกษตรต้องปรับตัวหลายด้าน เช่น ลดต้นทุนในการประกอบการ หันไปลงทุนทำธุรกิจอื่นควบคู่กันไปกับการรับซื้อผลผลิตทางการเกษตร หรือออกไปรับซื้อจากแหล่งผลิตอื่น ๆ ที่อยู่ไกลออกไป ในบางปีเกิดภาวะที่ผลผลิตบางชนิดล้นตลาดจนราคาตกลงมาก พ่อค้าๆ รายย่อยเหล่านี้ก็จะยังคงรับซื้อผลผลิตดังกล่าวจากเกษตรกรที่เคยซื้อกันเป็นประจำ แต่จะจ่ายเงินแก่เกษตรกรต่อเมื่อขายสินค้าได้แล้วเท่านั้น ดังนั้นพ่อค้าคนกลางๆ จึงเป็นฝ่ายที่ได้กำไรอยู่เสมอ ในขณะที่เกษตรกรอาจประสบกับภาวะขาดทุน แม้ว่าพ่อค้าคนกลางๆ จะช่วยให้เกษตรกรมีตลาดรองรับผลผลิตของตน อย่างไรก็ตามในภาวะที่ผลผลิตทางการเกษตรลดลงมาก และการแข่งขันระหว่างพ่อค้าคนกลางๆ ด้วยกันสูงขึ้นมาก พ่อค้าคนกลางๆ รายเดิมก็ไม่สามารถสร้างกำไรแก่ธุรกิจของตนได้มากเท่ากับในช่วงก่อนหน้า และในเงื่อนไขดังกล่าวนี้ โอกาสที่เกษตรกรยากจนจะปรับตัวมาเป็นพ่อค้าๆ ก็เป็นไปได้ยาก โดยเฉพาะหลังจากปี พ.ศ. 2535 เป็นต้นมา

Thesis Title Economic Change in San Pa Tong : A Study of Dealers
in Agricultural Products and Relations between These
Middlemen and Farmers , 1957 - 1995.

Author Miss Kanlayarat Wongruechai

M.A. History

Examining Committee :

Lecturer Saichol Sattayanurak	Chairman
Professor Dr. Nidhi Eoseewong	Member
Lecturer Athachak Sattayanurak	Member

Abstract

The purpose of this research is to study economic changes in Sanpatong District of Chiang Mai Province with an emphasis on the middlemen who buy agricultural products from farmers and the relationship between the middlemen and the farmers during the period of B.E. 2500 - 2538.

Commercial agricultural production in Sanpatong has steadily increased since World War II and it has rapidly increased since B.E. 2514 when Khao Ko-Kho (or RD - Rice Department rice series) along with soybeans were extensively grown. Most farmers grew economic crops only when it was not the season for paddy rice planting and grew sticky rice or glutinous rice during the rice planting season for household consumption. However, a number of farmers who were poor could not adapt to the changes in the agricultural system. These groups of farmers then made use of the social relationship network they had established as a means to recruit capital and labor to conduct their trade. They formed groups to purchase agricultural products and sold

it to make a profit to support their families. The more agricultural products increased and the more the market expanded, the more these middlemen from the poor groups increased. The new groups of villagers who converted to middlemen relied on their kinship with the earlier generation of middlemen as a means to introduce them into the trade.

Until B.E. 2529 the commercial relationship between the middlemen who bought the agricultural products from the farmers and the farmers was mainly profit oriented. However, this commercial relationship also resulted from personal acquaintance, loyalty, trust and gratitude. This relationship existed for a long time since they did not need a large amount of capital for their production and the number of middlemen was smaller. In the past, their goal was not to accumulate money for investment, but mainly for family support. However, recently, they have needed a higher amount for their production and the middlemen needed to get more money to invest in buying transportation to cope with the larger size of production and larger market. Therefore, both parties became more concerned with cost and profit. In the meantime, the farmers needed to reduce their market risk and since a large number of middlemen meant serious competition, both parties had to try their best to please each other by using all kinds of strategies to ensure long-lasting dealings.

After B.E. 2529, the amount of production in Sanpatong District was greatly reduced due to a water as well as a labor shortage. Many farmers sold their land to land developers. At the same time, several agricultural product processing factories were set up in Sanpatong District, so a number of farmers were engaged to grow specific kinds of crops to supply the factories through middlemen who were allowed to supply a certain quota of raw materials to the factories. Thus, the middlemen tried to build up patronage relationships with the farmers to make sure that they could get enough supply of acceptable quality. Other small scale middlemen who also bought produce from the farmers

had to adapt in several ways, for example, they had to reduce their cost, or turn to other businesses a sideline, or seek other farmers in the remote area to deal with. Some years, when overproduction occurred, causing prices to drop, these small scale middlemen would delay payment to the farmers until after they had sold the produce. This practice meant that the middlemen always made a profit while the farmers were at a risk or lost, even though using the middlemen assured the farmers a market for their produce. On the other hand, when the circumstance occurred in which production dropped significantly and competition among the middlemen was very high, the same middlemen might not be able to make as much profit as before, and in these conditions, it was difficult for the poor farmers to switch their role and become middlemen, especially after B.E. 2535.